

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

kwiecień-maj-czerwiec

Nr 47
(2/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZĘPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKAŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JUDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOĞLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

KRZYSZTOF BOKWA, IWO JAROSZ *Zdradziłeś – zapłać? Cywilnoprawne konsekwencje zdrady małżeńskiej i ich współczesna erozja* | 12

MAGDALENA STOPIAK *Relacja między oświadczeniami woli a oświadczeniami wiedzy* | 30

TOMASZ PIOTROWSKI *Prawo do rozpowszechniania wizerunku sportowca* | 43

GABRIELA SACHA *Sztuczna inteligencja a prawo autorskie* | 63

ARKADIUSZ KROKOWSKI *Pośrednie, umowne ograniczenie umocowania prokurenta współnika spółki cywilnej przez umowę spółki skuteczne wobec osób trzecich* | 78

KAROLINA PAŁKA, MAREK STOLORZ *Prosta spółka akcyjna na Słowacji – ogólna charakterystyka i wybrane problemy* | 94

ŁUKASZ CHYLA *Czy wystarczający jest próg wyłączenia prospektu emisyjnego na poziomie 2,5 mln EURO?* | 106

JAROSŁAW KOWALSKI *Wady i zalety postępowań odrębnych na przykładzie postępowania upominawczego i elektronicznego postępowania upominawczego* | 124

ANNA MARIA BARAŃSKA *Skuteczność wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia złożonego przed jego ogłoszeniem* | 136

MATEUSZ KORZENIAK, MATEUSZ SZURMAN *Przestępstwo manipulacji instrumentami finansowymi - analiza jurydyczna na tle regulacji rozporządzenia MAR i dyrektywy MAD II* | 154

KAMIL LEŚNIEWSKI *Słów kilka o instytucji wspólnych zespołów śledczych w przyrządzie polskiej procedury karnej* | 173

KAROL JUSZKA *Czynniki dotyczące podjęcia na nowo umorzonego postępowania przygotowawczego w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych* | 195

KAROLINA PALKA *Przestępstwo zniszczenia i uszkodzenia dziedzictwa archeologicznego w słowackim prawie karnym* | 205

MARLENA STRADOMSKA *Kryptowaluty jako zagrożenie dla systemu jednostki – analiza prawno – psychologiczna* | 222

PAULINA KOWALSKA *Udział radnego w głosowaniu a jego interes prawny* | 234

ANDRZEJ MICHALIK *Prawnopodatkowe konsekwencje udziału kościelnych osób prawnych w rozwijaniu sektora spółdzielni socjalnych osób prawnych* | 250

MAGDALENA MICHALSKA *Miejsce sądownictwa polubownego w polskim porządku konstytucyjnym* | 274

DOMINIK TYRAWA *Autostrada i droga ekspresowa jako obszar quasi specjalny w systemie dróg publicznych* | 291

PIOTR OLEJNICZAK *Problemy praktyczne związane z ustaleniem podmiotu opodatkowania podatkiem od nieruchomości* | 305

TRISTAN SKUPNIEWICZ *Geneza i rozwój standardów emisji spalin pojazdów w Unii Europejskiej* | 319

ŁUKASZ PIKUŁA *Christian Thomasius i koniec tradycji scholastycznej w nauce prawa* | 332

KRZYSZTOF BOKWA *„Baron Cygański” J. Straussa – spojrzenie prawne* | 355

KAROL SKOREK *Krytyka austriackiej szkoły ekonomicznej w ujęciu Oskara Langego* | 380

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHLAYĄ *Planowanie zasobów ludzkich w przedsiębiorstwie turystycznym* | 394

Glosa

TOMASZ RAKOCZY *Wykładnia językowa i celowościowa przepisu zawierającego katalog osób, którym przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Glosa do wyroku WSA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2017 r., II SA/Po 307/17 | 407*

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 września 2016 r., II OSK 3152/14 | 422*

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *O humanitarnym nawracaniu pogan w świetle bulli Honoriusza III | 433*

Contents

Articles

KRZYSZTOF BOKWA, IWO JAROSZ *You betray – you must pay? Civil-law consequences of adultery and the modern erosion thereof* | 12

MAGDALENA STOPIAK *Relation between statements of will and statements of knowledge* | 30

TOMASZ PIOTROWSKI *Right to disseminate the image of an athlete* | 43

GABRIELA SACHA *Copyright and Artificial Intelligence* | 63

ARKADIUSZ KROKOWSKI *The issue of limiting indirectly the scope of powers of procurator in respect of third parties by creating the right to represent the partner in the civil law related partnership agreement* | 78

KAROLINA PALKA, MAREK STOLORZ *Simple joint stock company in Slovakia - general characteristics and selected problems* | 94

ŁUKASZ CHYLA *Is 2.5 million EUR prospectus exemption threshold enough?* | 106

JAROSŁAW KOWALSKI *The advantages and disadvantages of separate proceedings by the case of writ proceedings and electronic writ-of-payment proceedings* | 124

ANNA MARIA BARAŃSKA *Effectiveness of the motion for drawing and providing of the statement of reasons of the verdict submitted before it's announcement* | 136

MATEUSZ KORZENIAK, MATEUSZ SZURMAN *Market manipulation offence – juridical analysis under Market Abuse Regulation and Market Abuse Directive 2* | 154

KAMIL LEŚNIEWSKI *A few words about joint investigation teams from the perspective of Polish criminal procedure* | 173

- KAROL JUSZKA *Factors connected with resume preparatory criminal proceedings in the judgments issued by the Supreme Court and common courts* | 195
- KAROLINA PALKA *The crime of damaging and devaluation of archaeological heritage in Slovak criminal law* | 205
- MARLENA STRADOMSKA *Cryptocurrencies as a threat to the individual's system - legal and psychological analysis* | 222
- PAULINA KOWALSKA *Participation of the councillor in the voting and his legal interest* | 234
- ANDRZEJ MICHALIK *Legal and tax consequences of support church legal person in development of social cooperative movement* | 250
- MAGDALENA MICHALSKA *The position of arbitration in Polish constitutional order* | 274
- DOMINIK TYRAWA *Motorway and expressway as quasi special on public roads* | 291
- PIOTR OLEJNICZAK *Practical problems related to determining the subject of real estate taxation* | 305
- TRISTAN SKUPNIEWICZ *The origin and development of vehicle emissions standards in the European Union* | 319
- ŁUKASZ PIKUŁA *Christian Thomasius and the end of the scholastic tradition in the science of law* | 332
- KRZYSZTOF BOKWA *„The Gypsy Baron” by J. Strauss – a legal view* | 355
- KAROL SKOREK *Criticism of the Austrian school of economics in terms of Oskar Lange* | 380
- MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHLAYĄ *Human resources planning in a tourist enterprise* | 394

Gloss

TOMASZ RAKOCZY *Linguistic and system interpretation of the legal article including the catalogue of persons entitled to nursing benefit. Gloss to the decision of WSA of Poznan from 29th of June 2017, II SA/Po 307/17* | 407

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Supreme Administrative Court of 27 September 2016, file ref. II OSK 3152/14* | 422

Source text

ARTUR LIS *On the humanitarian conversion of pagans in the boulevard of Honorius III* | 433

Arkadiusz Krokowski

Pośrednie, umowne ograniczenie umocowania prokurenta wspólnika spółki cywilnej przez umowę spółki skuteczne wobec osób trzecich

The issue of limiting indirectly the scope of powers of procuration in respect of third parties by creating the right to represent the partner in the civil law related partnership agreement

1. Wprowadzenie

Zgodnie ze znowelizowaną definicją prokury zawartą w art. 109¹ kodeksu cywilnego¹, prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę² podlegającego obowiązkowi wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej³ albo do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego⁴, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa⁵. W ten sposób ustawodawca rozwiązał doktrynalny spór, czy osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą podlegającym wpisowi do CEIDG może udzielić prokury. Przed wejściem w życie nowelizacji

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. - Kodeks cywilny (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1025), dalej jako: k.c.

² Termin „przedsiębiorca” jest tutaj użyty w rozumieniu art. 43¹ k.c. - tak również: K. Osajda [w:] K. Osajda (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 109¹, uw. 9; w zakresie definicji przedsiębiorcy zob. np. Ł. Żelechowski, [w:] K. Osajda (red.)...op.cit, art. 43¹.

³ Dalej CEIDG.

⁴ Dalej KRS.

⁵ Nową definicję prokury wprowadziła ustawa z dnia 6 marca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018, poz. 650).

przeważał pogląd, iż prokury może udzielić wyłącznie przedsiębiorca wpisany do KRS⁶.

Ustawodawca zdecydował się ukształtować prokurę w k.c. zgodnie z koncepcją „czystej” prokury – to znaczy, że prokura jako stypizowane pełnomocnictwo nie może być ograniczona ze skutkiem wobec osób trzecich, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej⁷. Ewentualne ograniczenia umowne nie są nieważne z mocy art. 58 k.c., lecz wywołują skutek wewnętrzny – są zobowiązaniem prokurenta wobec mocodawcy bez skutku wobec osób trzecich - nawet tych działających w złej wierze⁸. Takim przepisem jest chociażby art. 109³ k.c., który ogranicza zakres umocowania prokurenta w czterech czynnościach: zbycia przedsiębiorstwa, oddania przedsiębiorstwa do czasowego korzystania oraz zbycia i obciążenia nieruchomości. Prokurent do dokonania tych czynności potrzebuje osobnego pełnomocnictwa do poszczególnej czynności (pełnomocnictwo szczególne).

Przytoczona regulacja dobrze korespondowała z przepisami regulującymi reprezentację w spółkach prawa handlowego (art. 29 §3, art. 204 §2 i art. 372 §2 k.s.h.⁹) i stwarzała sytuację, w której zarówno prokurenci, jak i wspólnicy spółki jawnej, partnerzy spółki partnerskiej, komplementariusze spółki komandytowej, komplementariusze spółki komandytowo-akcyjnej oraz członkowie zarządu spółek kapitałowych nie mogli mieć ograniczonego zakresu reprezentacji¹⁰. Kontrahent spółki handlowej, który dokonywał czynności prawnej z prokurentem samodzielnym, był pewny, że prokurent ma prawo do reprezentacji spółki.

⁶ Zob. np. L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352*, Legalis 2018, art. 109¹, nb 17; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 17; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449*¹⁰, Legalis 2018, art. 109¹, nb 14.

⁷ L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, nb 37, J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtyśński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja (red.), *Kodeks spółek handlowych. Pozakodeksowe prawo handlowe. Komentarz. T. 5*, Legalis, 2015, art. 109¹ k.c. nb 106; B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Beck Online Komentarze, 2018, art. 41, uw. 23, 27.

⁸ K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 45-48; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 38-40; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.)... *op.cit.*, art. 109¹, nb 16-17; E. Gniewek, R. Strugała, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis, 2017, art. 109¹, nb 11; J. Szwaja, I. Mika [w:] S. Sołtyśński (red.)...*op.cit.*, nb 100,101,105.

⁹ Ustawa z dnia 15 września 2000r. - Kodeks spółek handlowych (tekst jednolity: Dz. U. 2000, Nr 94, poz. 1037), dalej jako: k.s.h.

¹⁰ Tak też S. Rudnicki, R. Trzaskowski, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, LexisNexis 2014, art. 109¹, pkt 2.

Pewność obrotu zwiększała także zasada jawności materialnej KRS (art. 14 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym)¹¹.

W nowym stanie prawnym ustawodawca wprost przesądził, że osoby fizyczne wpisane do CEIDG również mogą udzielić prokury. W przypadku osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą udzielenie prokury nie powinno tworzyć problemów. Inaczej jest w przypadku spółki cywilnej, która według przeważającego poglądu doktryny nie jest podmiotem prawa cywilnego ani przedsiębiorcą¹². Art. 4 ust. 2 ustawy Prawo przedsiębiorców¹³ wyraźnie stwierdza, że przedsiębiorcami mogą być wspólnicy spółki cywilnej w zakresie prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Jeśli będą oni osobami fizycznymi, to podlegają wpisowi do CEIDG (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej i punkcie informacji dla przedsiębiorcy¹⁴), a to implikuje możliwość ustanowienia prokury zgodnie ze znowelizowanym art. 109¹ k.c. Oznacza to, że niniejszy artykuł będzie dotyczyć prokurentów zarówno przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, jak i tych będących ułomnymi osobami prawnymi i osobami prawnymi.

Brak odpowiedniej koordynacji regulacji prawa do reprezentacji w spółce cywilnej z regulacją prokury (w przeciwieństwie do spółek prawa handlowego), powoduje znaczące problemy dotyczące zakresu umocowania prokurenta. Jest to bowiem przypadek kolizji ustawowego zakresu prokury, którego nie można ograniczyć skutecznie względem osób trzecich, z prawem do reprezentacji spółki cywilnej przez wspólnika, które zgodnie z art. 866 k.c. może być rozszerzone bądź ograniczone umownie. Dotyczy to sytuacji zarówno wspólników spółki cywilnej będących osobami prawnymi, ułomnymi osobami prawnymi, jak i osobami fizycznymi¹⁵.

W artykule zostaną poddane analizie: zakres umocowania prokurenta, prokura w spółce jawnej, prawo do reprezentacji w spółce cywilnej, kwestia pełnomocnika w spółce jawnej oraz kolizji ustawowego zakresu umocowania

¹¹ Zob. M. Tarska, [w:] M. Tarska, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Legalis 2015, art. 14.

¹² Zob. np. K. Pietrzykowski, [w:] K. Pietrzykowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450-1088*, Legalis 2018, art. 860 nb 10, A. Nowacki, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 860, uw. 27; K. Osajda [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 27.

¹³ Ustawa z dnia 6 marca 2018r. - Prawo przedsiębiorców (tekst jednolity. Dz. U. z 2018, poz. 646).

¹⁴ Ustawa z dnia 6 marca 2018r. - Ustawa o centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej i punkcie informacji dla przedsiębiorcy (tekst jednolity Dz. U. z 2018, poz. 647).

¹⁵ Wspólnikiem spółki cywilnej może być każdy podmiot prawa prywatnego – zob. np. K. Pietrzykowski, [w:] K. Pietrzykowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom II...op.cit.*, art. 860, nb 22; A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.) *System Prawa Prywatnego. Tom 16*, Warszawa 2016, s. 769.

prokurenta z prawem do reprezentacji w spółce cywilnej. Omówienie problematyki prokurenta w spółce jawnej ma na celu ukazanie kontrastu, polegającego na dobrej korespondencji regulacji reprezentacji spółki jawnej z prokurą i braku takiej korespondencji w przypadku reprezentacji spółki cywilnej. Może to stworzyć praktyczny problem określenia umocowania prokurenta współnika spółki cywilnej i tego, czy umowa spółki cywilnej może skutecznie ograniczyć ustawowe kompetencje prokurenta wobec osób trzecich.

2. Zakres umocowania prokurenta

Jak już wskazano, prokura jest stypizowanym pełnomocnictwem z ustawowo zdefiniowanym zakresem umocowania, który może być ograniczany tylko przez przepis szczególny. Umowne ograniczenie kompetencji prokurenta wywołuje jedynie skutek wewnętrzny pomiędzy mocodawcą a prokurentem. Skutek ten przyjmuje postać zobowiązania prokurenta, do nieskorzystania ze swojego upoważnienia w określony sposób. Według dominującego poglądu doktryny, ograniczenie prokury nie wywołuje skutków wobec osób trzecich nawet w sytuacji, gdy osoba trzecia, zawierając umowę z prokurentem, wiedziała o umownych ograniczeniach prokurenta¹⁶.

Zakres umocowania prokurenta jest jednakowy dla wszystkich prokurentów i szerszy niż pełnomocnictwo ogólne. Obejmuje on zarówno czynności zwykłego zarządu, jak i czynności przekraczające zwykły zarząd¹⁷. W zasadzie, charakter prawny podmiotu udzielającego prokurę nie ma znaczenia dla zakresu umocowania prokurenta¹⁸. Co istotne, prokurent jest umocowany jedynie do dokonywania czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa. To sformułowanie

¹⁶ Tak: J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.) *System Prawa Handlowego. Tom 1*, Warszawa 2009, s. 924; M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.) *System Prawa Prywatnego. Tom 2*, Warszawa 2008, s. 548; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski... *op.cit.*, art. 109¹, nb 39; B. Borowy [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 41, uw. 28; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 47; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I...**op.cit.*, art. 109¹, nb 16. Inaczej: J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 105, którzy uważają, że nie tylko ograniczenia wewnętrzne prokury stosują się do osób trzecich, które o tym wiedziały, ale także dodają, że w przypadku zmywu (koluzji) większość doktryny uważa, że przedsiębiorca będzie mógł się powołać na art 5 k.c. lub art. 58 §2 k.c.

¹⁷ K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 35; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 27; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 56; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 919.

¹⁸ J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 58; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 918.

wywołuje rozbieżności doktrynalne co do tego, czy prokurent związany jest przedmiotem działalności przedsiębiorstwa, czy też jest on uprawniony do wszystkich czynności prawnych mogących wystąpić przy prowadzeniu każdego rodzaju działalności gospodarczej¹⁹.

Z treści art. 109¹ § 1-2 k.c. wynika wniosek, iż prokurent jest umocowany do dokonania wszystkich czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej²⁰. Z tego powodu zamiast opisywać czynności prawne, do których prokurent jest uprawniony, lepiej jest ograniczyć się do wymienienia ustawowych granic jego umocowania. Kodeks cywilny w następujący sposób ogranicza zakres umocowania prokurenta:

1. art. 109³ k.c. - umocowanie prokurenta nie obejmuje czterech rodzajów czynności, do których potrzebne jest pełnomocnictwo szczególne: zbycie przedsiębiorstwa, oddanie przedsiębiorstwa do czasowego korzystania, zbycie nieruchomości oraz obciążenie nieruchomości²¹,
2. art. 109⁴ §1 k.c. - prokura łączna (właściwa), która umocowuje zespół prokurentów, których dopiero suma oświadczeń woli wywołuje skutki w sferze prawnej mocodawcy²²,
3. art. 109⁴ §1¹ k.c. - prokura łączna niewłaściwa, która umocowuje zespół osób składający się z co najmniej jednego prokurenta i co najmniej jednego członka organu zarządzającego (lub współnika spółki osobowej z prawem do reprezentacji), których dopiero suma oświadczeń woli wywołuje skutki w sferze prawnej mocodawcy²³. Można z tego artykułu wyróżnić również prokurę łączną mieszaną, która daje prokurentowi wybór działania z innym prokurentem lub z członkiem zarządu (ew. współnikiem)²⁴,

¹⁹ L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 26; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 38; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 919-920.

²⁰ Tak też: M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 547; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 920; B. Borowy [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 41 uw. 22.

²¹ Zob. J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 924-928; B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 41, uw. 24; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109³; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109³; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.)...*op.cit.*, art. 109³.

²² Zob. J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 931-933; B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 41, uw. 33; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109⁴, nb 2-4; K. Osajda [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109⁴, uw. 1-11; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.)...*op.cit.*, art. 109⁴; M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 551-552.

²³ Zob. L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109⁴, nb 9-13; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109⁴, uw. 18-30; A. Opalski, R. Pabis, A. Wiśniewski, *Regulacja prokury łącznej mieszanej w kodeksie cywilnym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 3, s. 18.

²⁴ A. Opalski, R. Pabis, A. Wiśniewski, [w:] *Regulacja*...*op.cit.*, s. 17-18.

4. art. 109⁵ k.c. - prokura oddziałowa, która umocowuje prokurenta do działania jedynie w zakresie spraw wpisanych do rejestru oddziału przedsiębiorstwa²⁵,
5. art. 109⁶ zd. 1 k.c. - zakaz przeniesienia prokury (w tym zakaz ustanowienia prokury substytucyjnej)²⁶,
6. art. 109⁶ zd. 2 k.c. - zakaz ustanowienia pełnomocnictwa ogólnego przez prokurenta²⁷,
7. art. 108 k.c. - zakaz czynności z samym sobą, jeżeli przesłanki tego artykułu zostaną spełnione²⁸,
8. art. 109¹ k.c. - zakaz dokonywania czynności niezwiązanych z działalnością gospodarczą, a więc prokurent nie może między innymi dokonywać czynności w zakresie stosunków wewnętrznych przedsiębiorcy (ma to znaczenie w przypadku spółek prawa handlowego)²⁹,
9. prokurent nie może dokonywać czynności, które mogą być podejmowane jedynie przez osoby wyraźnie wymienione w przepisach szczególnych³⁰.

Kodeks cywilny nie zawiera więcej ustawowych ograniczeń zakresu umocowania prokurenta. Zatem wydawałoby się, że są to jedyne ograniczenia skuteczne wobec osób trzecich. Warto zaznaczyć, iż punkty 2-4 w zasadzie nie ograniczają zakresu umocowania prokurenta, lecz sposób reprezentacji mocodawcy. Niemniej, powyższe wyliczenie odnosi się do skuteczności ograniczenia wobec osoby trzeciej i z tego powodu łącznie zostały potraktowane ograniczenia zakresu i sposobu reprezentacji mocodawcy.

²⁵ Zob. J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 937-940; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109⁵; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109⁵, uw. 7-9; J. Szwaja, I. Mika [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109⁵ k.c.; M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 550-551; J. Grykiel, *Prokura oddziałowa w świetle regulacji art. 109⁵ k.c.*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2006, nr 10, s. 52-58.

²⁶ Zob. M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 549; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 940-941; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109⁶ nb 1-3; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109⁶, uw. 1-4.

²⁷ Zob. M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 549-550; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 941; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109⁶ nb 4-6; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109⁶, uw. 5-8.

²⁸ Zob. L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 36; M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 524-526; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 113; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 10.

²⁹ Zob. K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 39; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 87, 93; M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 9

³⁰ Zob. J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 94. Przykładami takich czynności mogą być: dokonywanie w sądzie zgłoszeń o wpis do KRS, reprezentowanie spółki kapitałowej w stosunkach z zarządem, bowiem taką kompetencję ma rada nadzorcza lub specjalnie do tego powołany pełnomocnik (art. 210, 379 k.s.h.).

Udzielenie prokury, dla swej ważności, nie wymaga istnienia stosunku podstawowego (takiego jak np. umowa zlecenia, umowa o pracę, umowa menedżerska czy inne umowy prawa cywilnego), choć zazwyczaj w praktyce taki stosunek podstawowy jest zawierany. Obliguje on prokurenta do określonego zachowania. Stosunek podstawowy nie może jednak modyfikować zakresu umocowania prokurenta, a jego nieważność nie ma wpływu na ważność udzielonej prokury³¹.

3. Prokurent w spółce jawnej

Regulacja zawarta w kodeksie spółek handlowych dobrze koresponduje z przepisami kodeksu cywilnego ustanawiającego zakres umocowania prokurenta. Kodeks spółek handlowych reguluje kwestię udzielenia, ustanowienia i odwołania prokury oraz związane z tym zagadnienia: prawo do reprezentacji spółki oraz prawo do prowadzenia spraw spółki. Do reszty zagadnień związanych z prokurą zastosowanie, na mocy odesłania ustawowego zawartego w art. 2 k.s.h., znajdują odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego.

W literaturze rozróżnia się udzielenie prokury od ustanowienia prokury³². Udzielenie prokury jest czynnością zewnętrzną i wymaga prawidłowego złożenia oświadczenia woli przez współnika posiadającego prawo do reprezentacji spółki. Z kolei, ustanowienie prokury, zgodnie z art. 41 k.s.h., jest czynnością wewnętrzną i wymaga zgody wszystkich współników mających prawo do prowadzenia spraw spółki. Co do zasady ustanowienie prokury powinno wyprzedzać udzielenie prokury. Jednakże są to dwie niezależne od siebie czynności i prawidłowe złożenie oświadczenia woli przez współnika posiadającego prawo do reprezentacji spółki wywołuje skutki udzielenia prokury nawet bez wcześniejszej uchwały współników. Ważność jednostronnej czynności prawnej udzielającej prokury nie zależy od wcześniejszej uchwały współników. Aczkolwiek współnik

³¹ Zob. np. L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 41-43; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 86-87; M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 553; J. Szwaja, I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.)...*op.cit.*, s. 915-917.

³² Zob. A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 486-495; B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 41 uw. 7-12; G. Nita-Jagielski, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Legalis 2017, art. 41, nb 1-3; J. Strzępka, E. Zielińska, [w:] J. Strzępka (red.) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Legalis 2015, art. 41, nb 2,4; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski...*op.cit.*, art. 109¹, nb 21-23; K. Osajda, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, uw. 60-63; J. Szwaja, I. Mika [w:] S. Sołtysiński (red.)...*op.cit.*, art. 109¹, nb 27-32; P. Moskwa, S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 1085; M. Litwińska-Werner, [w:] A. Szumański (red.) *System Prawa Handlowego Tom 2A*, Warszawa 2019, s. 427.

udzielający prokury z naruszeniem art. 41 k.s.h., jeżeli wyrządzi swoim działaniem szkodę, będzie odpowiadać odszkodowawczo wobec spółki. Prokurent w spółce jawnej, od chwili udzielenia mu prokury, jest uprawnionym pełnomocnikiem do reprezentowania spółki jako podmiotu prawa prywatnego.

Zakres i sposób reprezentacji spółki jawnej są uregulowane w art. 29-30 k.s.h., według których każdemu wspólnikowi przysługuje prawo do reprezentacji spółki we wszystkich czynnościach sądowych i pozasądowych³³. Bardzo istotnym, z punktu widzenia przedmiotu niniejszego artykułu, jest zakaz ustawowy ograniczania prawa do reprezentacji wspólnika wobec osób trzecich (wyrażony w art. 29 § 3 k.s.h.) mający za cel ochronę osób trzecich³⁴. Nie można oczywiście interpretować tego przepisu wyłącznie literalnie, ponieważ w połączeniu z art. 30 k.s.h. oraz przy zastosowaniu wykładni systemowej i funkcjonalnej dochodzimy do wniosku, iż prawo wspólnika do reprezentacji spółki jest „zerojedynkowe”³⁵. Wspólnik albo prawo do reprezentacji ma „pełne”, albo jest go pozbawiony (dobrowolnie z mocy art. 30 §1 k.s.h. bądź przymusowo prawomocnym wyrokiem sądu z art. 30 §2 k.s.h.). Prawo wspólnika do reprezentacji spółki można ograniczyć jedynie wewnętrznie bez skutku wobec osób trzecich, a wspólnik naruszający ten zakaz będzie odpowiadać wobec spółki odszkodowawczo³⁶. Naruszenie ograniczenia nie ma wpływu na ważność czynności prawnej dokonanej przez wspólnika – nawet jeśli kontrahent wiedział o tym ograniczeniu³⁷. Od ograniczenia zakresu reprezentacji należy odróżnić postanowienia umowne dotyczące sposobu reprezentacji, które są skuteczne wobec osób trzecich³⁸.

³³ Zob. M. Litwińska-Werner, [w:] A. Szumański (red.)...*op.cit.*, s. 393.

³⁴ B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 29, uw. 26

³⁵ B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 29, uw. 25; G. Nita-Jagielski, [w:] J. Bierniak...*op.cit.*, art. 29, nb 18; J. Strzępka, E. Zielińska, [w:] J. Strzępka (red.)...*op.cit.*, nb 5; P. Moskwa, S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 1084-1085; na sporność tego zagadnienia wskazuje G. Suliński, *Spółka jawna jako strona postępowania administracyjnego – wybrane aspekty z zakresu reprezentacji spółki*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2018, nr 10, s. 37-38.

³⁶ B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 29, uw. 27, 29; G. Nita-Jagielski, [w:] J. Bierniak...*op.cit.*, art. 29, nb 19; P. Moskwa, S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 1083-1084; M. Litwińska-Werner, [w:] A. Szumański (red.)...*op.cit.*, s. 394-395; T. Sidor, *Reprezentacja handlowych spółek osobowych*, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2006, nr 1, s. 18.

³⁷ Tak: B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 29, uw. 28; G. Nita-Jagielski, [w:] J. Bierniak...*op.cit.*, art. 29, nb 21; A. Nowacki *Reprezentacja spółki partnerskiej przez partnerów*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 2, s. 12; Inaczej w przypadku z umowy: P. Moskwa, S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 1084.

³⁸ G. Nita-Jagielski, [w:] J. Bierniak...*op.cit.*, art. 29, nb 20; P. Moskwa, S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 1083, B. Borowy, [w:] Z. Jara (red.)...*op.cit.*, art. 30, uw. 1-2, 7-12; M. Litwińska-Werner [w:] A. Szumański (red.)...*op.cit.*, s. 395-398; T. Sidor...*op.cit.*, s. 18-19; M. Saczywko *Zakaz dokonywania czynności „z samym sobą” a reprezentacja spółki jawnej*

Regulacja prawa do reprezentacji wspólnika spółki jawnej z art. 29 §3 k.s.h. jest praktycznie identyczna z regulacją umocowania prokurenta z art. 109¹ §2 k.c. W obu przypadkach: 1) umownie nie można ograniczyć prawa do reprezentacji ze skutkiem wobec osób trzecich, 2) uprawnienie jest „zerojedynkowe”, 3) naruszenie ograniczenia ma skutek odszkodowawczy, 4) dobra wiara kontrahenta, co do zasady, nie ma znaczenia dla skuteczności czynności prawnych. W obu przypadkach możliwa jest także reprezentacja łączna, która wymaga dla swojej skuteczności oświadczenia woli kilku osób. Oznacza to, że prawidłowo udzielona prokura daje prokurentowi analogiczne uprawnienia do wspólnika, który ma prawo do reprezentacji spółki jawnej (z wyłączeniem ustawowych ograniczeń prokury, o których była mowa). Nigdy nie dojdzie do sytuacji, że ustawowe umocowanie prokurenta miałyby być szersze aniżeli prawo do reprezentacji wspólnika udzielającego prokurę³⁹.

4. Prokurent w spółce cywilnej

4.1. Prawo do reprezentacji spółki cywilnej

Regulacja prawna spółki cywilnej diametralnie różni się od spółki jawnej. Spółka cywilna nie jest podmiotem prawa prywatnego ani przedsiębiorcą, a więc wspólnik będący przedsiębiorcą nie reprezentuje spółki, lecz siebie i jednocześnie pozostałych wspólników⁴⁰. W literaturze dominuje pogląd, że taka reprezentacja stanowi odmianę przedstawicielstwa ustawowego⁴¹.

W spółce cywilnej nie ma uregulowania na wzór art. 41 k.s.h., co może sugerować, iż wspólnicy tej spółki władni są ustalić tę kwestię umownie, a w razie braku takich ustaleń, można zastanawiać się nad stosowaniem art. 41 k.s.h. w drodze analogii z uwagi na podobne rozróżnienie na prowadzenie spraw spółki i prawo do reprezentacji. W przypadku odrzucenia stosowania analogii, udzielenie prokury powinno się zawierać w prawie do reprezentacji spółki, ponieważ prokura jest stypizowanym pełnomocnictwem, a więc umocowaniem osoby trzeciej do działania w imieniu i na rzecz mocodawcy.

w umowach ze wspólnikami, „Przegląd Prawa Handlowego”, 2012, nr 11, s. 53; A. Nowacki, *Reprezentacja...op.cit.*, s. 6, 11.

³⁹ Tak też: T. Sidor...*op.cit.*, s. 19.

⁴⁰ Tak też A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 894, 900; T. Sidor...*op.cit.*, s. 20. Inaczej: A. Nowacki, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 866, uw. 2.

⁴¹ Tak A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 896; J. Jezioro [w:] E. Gniewek (red.)...*op.cit.*, art. 866, nb 2; Inaczej A. Nowacki, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 866, uw. 4.

Odpowiednikiem art. 29-30 k.s.h. jest względnie wiążący art. 866 k.c. związany z art. 865 k.c.⁴² Ustawodawca w regulacji spółki cywilnej powiązał prawo do reprezentacji z prawem do prowadzenia spraw spółki. Oznacza to, że prawo do reprezentacji spółki cywilnej (a w istocie prawo do reprezentacji siebie i pozostałych wspólników spółki cywilnej) może być ukształtowane w granicy swobody umów na różne sposoby: poprzez modyfikację zasad prawa do prowadzenia spraw spółki (a co za tym idzie modyfikację prawa do reprezentacji) albo umowne rozgraniczenie prawa do prowadzenia spraw spółki od prawa reprezentacji i uregulowanie prawa do reprezentacji w odmienny sposób.

Co istotne, w przeciwieństwie do regulacji spółki jawnej (art. 29 §3 k.s.h.), w spółce cywilnej brak jest przepisu zakazującego ograniczenia prawa do reprezentacji skutecznego wobec osób trzecich. Co więcej, sama propozycja ustawodawcy łącząca prawo do reprezentacji z prawem do prowadzenia spraw spółki zawiera w sobie ograniczenie. W przypadku spraw przekraczających zwykły zarząd, do reprezentacji spółki potrzebna jest uchwała wspólników pod rygorem nieskuteczności wobec osób trzecich⁴³. Przekroczenie zakresu reprezentacji skutkować będzie bezskutecznością zawieszoną w przypadku umowy (art. 103 k.c.) bądź nieważnością w przypadku jednostronnej czynności prawnej (art. 104 k.c.)⁴⁴. Skłania to ku wnioskowi, iż ograniczenie prawa wspólnika do reprezentacji (do granic zwykłego zarządu) jest zasadą w spółce cywilnej. Zasada ta może zostać przełamana umową spółki poprzez ustanowienie nieograniczonego prawa do reprezentacji albo poprzez ograniczenie prawa do reprezentacji.

⁴² K. Pietrzykowski, [w:] K. Pietrzykowski (red.) *Tom II...op.cit.*, art. 866, nb 2; A. Nowacki, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 866, uw. 1; J. Jezioro, [w:] E. Gniewek (red.)...*op.cit.*, art. 866, nb 1; T. Sójka, R. Szyszko, [w:] M. Gutowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450-1088*, Legalis 2016, art. 866, nb 1, 6; Inaczej: M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 487.

⁴³ A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 897, 901, gdzie autor zauważa, że w „orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, iż postanowienia umowy spółki rodzą zasadniczo skutki *inter partes*. Przesłanką skuteczności postanowień umowy spółki wobec osób trzecich – w tym także postanowień normujących zakres umocowania do reprezentacji spółki w wykonaniu dyspozycji art. 866 k.c. – ma być poinformowanie tych osób o treści umowy. W przeciwnym wypadku judykatura uznaje kontrahenta za godnego ochrony, jeżeli czynność można zaliczyć do zakresu zwykłych czynności spółki według kryteriów obiektywnych”. Tak również: J. Jezioro, [w:] E. Gniewek (red.)...*op.cit.*, art. 866, nb 3; T. Sójka, R. Szyszko, [w:] M. Gutowski (red.) *Tom II ...op.cit.*, art. 866, nb 2-3.

⁴⁴ Tak A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 901; J. Jezioro [w:] E. Gniewek (red.)...*op.cit.*, art. 866, nb 3; T. Sójka, R. Szyszko, [w:] M. Gutowski (red.) *Tom II...op.cit.*, art. 866, nb 11; Inaczej: A. Nowacki, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 866, uw. 7.

4.2. Pełnomocnik w spółce cywilnej

Skoro prokura jest stypizowanym pełnomocnictwem o ustawowo zdefiniowanym zakresie umocowania, warto w tym miejscu jeszcze pochylić się nad kwestią udzielenia pełnomocnictwa w spółce cywilnej.

W doktrynie uznaje się, iż „pełnomocnikiem może być zarówno osoba trzecia, jak i współnik działający poza zakresem umocowania wynikającym z art. 866 k.c.”⁴⁵. Należy jednak zastanowić się, co oznacza sformułowanie „poza zakresem umocowania wynikającym z art. 866 k.c.”. Czy jakkolwiek modyfikacja lub umowne rozszerzenie prawa do reprezentacji ponad zakres wynikający z art. 866 k.c. jest pełnomocnictwem? Czy też ustawodawca pozwala w ten sposób modyfikować zakres przedstawicielstwa ustawowego, a sformułowanie „poza zakresem” oznacza tylko tyle, że pełnomocnictwem będzie udzielone upoważnienie do działania ponad zakres ustawowy i umowny z art. 866 k.c.⁴⁶?

Wydaje się, że odpowiedź na to pytanie jest czysto doktrynalna w zakresie wymaganej formy rozszerzenia prawa do reprezentacji. Zgodnie z art. 99 § 1 k.c. do udzielenia umocowania dla dokonania czynności prawnej, dla której ustawa przewiduje formę szczególną, pełnomocnictwo musi być udzielone w tej samej formie. Jeżeli przyjmiemy, że rozszerzenie prawa do reprezentacji w umowie spółki bądź w następczej uchwale wyrażającej zgodę na takie rozszerzenie, jest pełnomocnictwem, to do skutecznego nabycia nieruchomości przez współnika umowa spółki bądź uchwała będą musiały mieć formę aktu notarialnego pod rygorem nieważności (ewentualna zgoda musiałaby mieć formę aktu notarialnego zgodnie z art. 63 §2 k.c.). Jeżeli zaś przyjmiemy, że jest to nadal przedstawicielstwo ustawowe, to należy zastosować art. 99 §1 k.c. *per analogiam*. Na stosowanie przepisów o pełnomocnictwie do przedstawicielstwa ustawowego pozwala się w literaturze w drodze „ostrożnej analogii”⁴⁷. Analogia jest tutaj wskazana z uwagi na lukę prawną – pisemna umowa spółki cywilnej pozwoliłaby na zawarcie umowy sprzedaży nieruchomości (już w akcie notarialnym). Następnie, po rozwiązaniu spółki cywilnej nieruchomości stałaby się własnością w częściach ułamkowych byłych współników. W ten sposób można byłoby obejść wymóg pełnomocnictwa w formie aktu notarialnego. Praktyczny problem pojawia się w zakresie uprawnienia do ustanowienia pełnomocnika

⁴⁵ A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 898.

⁴⁶ Za pierwszym poglądem opowiadają się T. Sójka, R. Szyszko, [w:] M. Gutowski (red.) *Tom II...op.cit.*, art. 866, nb 7, natomiast za drugim poglądem wydaje się opowiadać J. Grykiel, [w:] M. Gutowski (red.) *Tom I...op.cit.*, art. 96, nb 12. Niejednoznacznej odpowiedzi udziela M. Pazdan, [w:] Z. Radwański (red.)...*op.cit.*, s. 487.

⁴⁷ P. Sobolewski, [w:] K. Osajda (red.)...*op.cit.*, art. 103, uw. 14; L. Moskwa, P. Moskwa, [w:] M. Gutowski *Tom I...op.cit.*, art. 103, nb 27.

substytucyjnego. Jeżeli rozszerzenie prawa do reprezentacji zakwalifikowane zostanie jako pełnomocnictwo, to w takim wypadku możliwość udzielenia dalszego pełnomocnictwa (w tym m.in. prokury) będzie zależała od spełnienia przesłanek z art. 106 k.c.

W przypadku przyjęcia, że rozszerzenie prawa do reprezentacji jest rozszerzeniem przedstawicielstwa ustawowego, takie zagadnienie nie wystąpi⁴⁸. Ponadto powstaje tutaj inny problem – jaki charakter prawny ma ograniczenie prawa do reprezentacji wspólnika? Czy jest to umowne ograniczenie zakresu przedstawicielstwa ze skutkiem wobec osób trzecich, czy jest to zobowiązanie, że nie skorzysta się z zakresu swojego umocowania? Wydaje się, że ze względu na brak przepisów na wzór art. 29 § 3 k.s.h i art. 109¹ §2 k.c. drugi wariant należy odrzucić. W artykule przyjęto za słuszną tezę, iż art. 866 k.c. pozwala na modyfikację prawa do reprezentacji przedstawiciela ustawowego – zarówno poprzez rozszerzenie zakresu, jak i jego ograniczenie ze skutkiem wobec osób trzecich (z uwzględnieniem ochrony dobrej wiary wynikającej z wcześniej przytoczonego orzecznictwa).

Należy odróżnić pełnomocnika spółki cywilnej od pełnomocnika wspólnika spółki cywilnej⁴⁹. W pierwszym przypadku wszyscy wspólnicy spółki z prawem do reprezentacji ustanawiają wspólnego pełnomocnika, a w drugim wypadku jeden ze wspólników ustanawia swojego pełnomocnika w zakresie przysługującego mu prawa do reprezentacji spółki. Prawidłowe działanie pełnomocnika spółki cywilnej w zakresie umocowania wywołuje skutki prawne w sferze wszystkich wspólników⁵⁰.

4.3. Kolidzja ustawowego umocowania prokurenta z ograniczeniem prawa do reprezentacji w spółce cywilnej

Jak już wcześniej była o tym mowa, przedsiębiorcami mogą być jedynie wspólnicy spółki cywilnej, tym samym tylko oni mogą ustanowić prokurentów. Czynią to jednak we własnym imieniu, a zakres umocowania takiego prokurenta obejmuje zakres prowadzenia przedsiębiorstwa wspólnego wspólników spółki cywilnej przez danego wspólnika⁵¹. Jeżeli prawo do prowadzenia spraw spółki i prawo do reprezentacji spółki przez wspólników wynikają z art. 865-866 k.c. lub z umowy spółki, to analogicznie zakres umocowania prokurenta będzie wynikać z tych samych źródeł. O ile pierwszy przypadek, czyli przyjęcie zasad ustawowych przez

⁴⁸ Zob. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2015r., III CZP 19/15.

⁴⁹ A. Herbet, [w:] A. Szajkowski (red.)...*op.cit.*, s. 899-900.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 900-903.

⁵¹ *Ibidem*, s. 900.

wspólników, spełni warunek ustawowego ograniczenia zakresu umocowania prokurenta z art. 109¹ §2 k.c., to problem pojawia się w przypadku ich modyfikacji. Możliwość swobodnej zmiany zasad reprezentacji w spółce cywilnej oznaczać będzie, że zakres umocowania prokurenta nie będzie określony przez ustawę (zwłaszcza przepisy art. 109¹-109⁸ k.c.), lecz przez umowę prawa cywilnego. Ciężko przyjąć wniosek, iż prokurent wspólnika spółki cywilnej w zakresie prowadzonego przedsiębiorstwa przez spółkę (jej wspólników) będzie miał ustawowy zakres umocowania, szerszy od jego mocodawcy. Prowadziłoby to do możliwości obchodzenia ograniczeń wspólnika w reprezentacji spółki. Z wcześniej opisanych powodów taki problem w ogóle nie pojawia się w spółce jawnej, której regulacja prawa do reprezentacji bardzo dobrze koresponduje z zasadami funkcjonowania prokury – w przeciwieństwie do przepisów prawa cywilnego.

Wynika stąd, że w celu równoczesnego zastosowania art. 109¹ §2 i art. 866 k.c. należy przyjąć, iż art. 866 k.c. ustanawia zasadę, że zakres umocowania prokurenta wspólnika spółki cywilnej może być pośrednio ograniczony w sposób określony w umowie spółki cywilnej. Wtedy takie ograniczenie będzie miało podstawę ustawową, jednak treściowo będzie zawarte w umowie. Będzie to ograniczenie pośrednie, ponieważ umowa spółki cywilnej będzie regulować zakres reprezentacji wspólnika, a ten zakres reprezentacji będzie wpływać dopiero na zakres umocowania prokurenta ustanowionego przez danego wspólnika. Jednak w rezultacie umowa spółki cywilnej będzie miała znaczenie dla zakresu, w jakim prokurent może skutecznie reprezentować wspólników spółki cywilnej w stosunkach z osobami trzecimi.

5. Podsumowanie

Regulacja kodeksu cywilnego ustanawiającego zasadę umownego określania zakresu reprezentacji wspólnika spółki cywilnej nie jest kompatybilna z ustawowo określonym umocowaniem prokurenta do reprezentacji mocodawcy wobec osób trzecich. Te dwie regulacje stwarzają sytuację, w której umowa spółki cywilnej może pośrednio wpływać na zakres umocowania prokurenta. Oznacza to, że prokurent wspólnika spółki cywilnej może doznać ograniczeń nieprzewidzianych przez kodeks cywilny w przepisach o prokurze. Jest to wyjątkowy przypadek, ponieważ poza spółką cywilną w spółkach prawa handlowego nigdy nie będzie miał on miejsca. Wynika on z tego, że pełnomocnik nie może mieć szerszego umocowania do reprezentacji aniżeli jego mocodawca. Ograniczenie kompetencji do reprezentacji mocodawcy skuteczne wobec osób trzecich wpłynie

pośrednio na umocowanie pełnomocnika, w tym prokurenta. Na umowne ograniczenie reprezentacji wspólnika spółki cywilnej pozwala art. 866 k.c.

Odmienne regulacje, dobrze współgrające z prokurą, zawarte są w kodeksie spółek handlowych, który między innymi stanowi, że ograniczenia w zakresie reprezentacji wspólników spółki jawnej nie są skuteczne wobec osób trzecich. Stwarza to pewność dla kontrahentów, że reprezentant spółki jawnej może zawrzeć ważną i skuteczną umowę bez względu na postanowienia umowy bądź statutu spółki, które zawierają ograniczenia zakresu reprezentacji. Tak samo jest w przypadku prokurenta spółki jawnej. Takiej pewności pozbawiony jest kontrahent wspólników spółki cywilnej, który nie tylko nie zna zakresu ograniczenia, ale również nie ma prawnej możliwości sprawdzić go w publicznym, zaufanym rejestrze. Ponadto nie chroni go ustawowe umocowanie prokurenta, gdyż może być pośrednio ograniczone przez umowę spółki cywilnej. Stwarza to istotne zagrożenie dla obrotu gospodarczego z udziałem prokurentów wspólników spółki cywilnej.

Bibliografia

Akty prawne

- Ustawa z dnia 15 września 2000r. - Kodeks spółek handlowych, (tekst jednolity Dz. U. 2000, Nr 94, poz. 1037).
- Ustawa z dnia 6 marca 2018r. - Prawo przedsiębiorców, (tekst jednolity Dz. U. 2018, poz. 646).
- Ustawa z dnia 6 marca 2018r. - Ustawa o centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej i punkcie informacji dla przedsiębiorcy, (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 647).

Literatura

- Herbet A., [w:] A. Szajkowski (red.) *System Prawa Prywatnego. Tom 16*, Warszawa 2016.
- Nowacki A., [w:] K. Osajda (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 860, art. 866.
- Nowacki A., *Reprezentacja spółki partnerskiej przez partnerów*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 2.
- Opalski A., R. Pabis, A. Wiśniewski *Regulacja prokury łącznej mieszanej w kodeksie cywilnym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2017, nr 3.
- Borowy B., [w:] Z. Jara (red.) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 2018, art. 29, art. 30, art. 41.
- Gniewek E., R. Strugała, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2017, art. 109¹.

- Nita-Jagielski G., [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Legalis 2017, art. 29, art. 41.
- Suliński G., *Spółka jawna jako strona postępowania administracyjnego – wybrane aspekty z zakresu reprezentacji spółki*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 10.
- Grykiel J., [w:] M. Gutowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352*, Legalis 2018, art. 96.
- Grykiel J., *Prokura oddziałowa w świetle regulacji art. 109^s k.c.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 10.
- Jezioro J., [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2017, art. 866.
- Strzępka J., E. Zielińska [w:] J. Strzępka (red.) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Legalis 2015, art. 41.
- Szwaja J., I. Mika, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja (red.), *Kodeks spółek handlowych. Pozakodeksowe prawo handlowe. Komentarz. T.5*, Legalis 2015, art. 109¹ k.c., art. 109⁵ k.c.
- Szwaja J., I. Mika, [w:] S. Włodyka (red.) *System Prawa Handlowego. Tom 1*, Warszawa 2009.
- Osajda K., [w:] K. Osajda (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 109¹, art. 109³, art. 109⁴, art. 109⁵, art. 109⁶.
- Pietrzykowski K., [w:] K. Pietrzykowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450-1088*, Legalis 2018, art. 860, art. 866.
- Moskwa L., P. Moskwa, [w:] M. Gutowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352*, Legalis 2018, art. 103, art. 109¹, art. 109³, art. 109⁴, art. 109⁵, art. 109⁶.
- Litwińska-Werner M., [w:] A. Szumański (red.), *System Prawa Handlowego. Tom 2A*, Warszawa 2019.
- Pazdan M., [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹⁰*, Legalis 2018, art. 109¹, art. 109³, art. 109⁴.
- Pazdan M., [w:] Z. Radwański (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 2*, Warszawa 2008.
- Saczywko M., *Zakaz dokonywania czynności „z samym sobą” a reprezentacja spółki jawnej w umowach ze współnikami*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 11.
- Tarska M., [w:] M. Tarska *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Legalis 2015.
- Moskwa P., S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.) *System Prawa Prywatnego. Tom 16*, Warszawa 2016.
- Sobolewski P., [w:] K. Osajda (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 103.

- Rudnicki S., R. Trzaskowski, [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, LexisNexis 2014, art. 109¹.
- Sidor T., *Reprezentacja handlowych spółek osobowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 1.
- Sójka T., R. Szyszko, [w:] M. Gutowski (red.) *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz do art. 450-1088*, Legalis 2016, art. 866.
- Żelechowski Ł., [w:] K. Osajda (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz*, Beck Online Komentarze, art. 43¹.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest dopuszczalność pośredniego ograniczenia zakresu umocowania prokurenta skutecznego wobec osób trzecich poprzez ukształtowanie prawa do reprezentacji wspólnika w umowie spółki cywilnej. Podstawą takiego ograniczenia jest niedostosowanie art. 866 k.c. do art. 109¹ §2 k.c. W artykule przedstawiono istotę prokury, zakres umocowania prokurenta, sytuację prokurenta w spółce jawnej, prawo do reprezentacji wspólnika spółki cywilnej oraz kolizję zakazu umownego ograniczania zakresu umocowania prokurenta w stosunku do osób trzecich z prawem do ograniczenia prawa do reprezentacji wspólnika spółki cywilnej.

SŁOWA KLUCZOWE: prokura, prokurent, spółka cywilna, spółka jawna, ograniczenie umocowania prokurenta, prawo do reprezentacji spółki cywilnej

Summary

The subject matter presented in this article is the eligibility of limiting indirectly the scope of powers of procuration in respect of third parties by creating the right to represent the partner in the civil law related partnership agreement. The legal basis for such limitation is the fact that Art.866 of Polish Civil Code is not aligned to the Art. 109¹ § 2 of Polish Civil Code. This article discusses the definition of procuration, the scope of powers, the situation of procuration holder in general partnership, the right to represent the partner in the civil law related partnership as well as the conflict between the prohibition to limit the scope of powers of procuration in respect of third parties and the law to limit the right to represent a partner in the civil related partnership.

KEY WORDS: procuration, procuration holder, civil law partnership, general partnership, the scope of powers of procuration, the right to represent the partner in the civil law related partnership

Nota o autorze

Arkadiusz Krokowski, student IV roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.